

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

історичного факультету

науково-педагогічної

та навчальної роботи

Тарас ПШЕНИЧНИЙ

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КУЛЬТУРНА АНТРОПОЛОГІЯ»
для студентів

галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 032 «Історія та археологія»
освітній рівень перший (бакалаврський)
освітня програма «Історія України та культурна антропологія»
(з поглибленим вивченням іноземних мов)
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2022/2023
Семестр 2
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю іспит

Викладач: Капелюшний Валерій Петрович, доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Капелюшний Валерій Петрович, доктор історичних наук,
професор, завідувач кафедри етнології та краєзнавства.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри етнології та краєзнавства

Валерій КАПЕЛЮШНИЙ

(підпис)

Протокол № 12 від «30» червня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії

Наталія ТЕРЕС

(підпис)

Вступ

1. Мета дисципліни «Культурна антропологія»:

–формування у студентів цілісного бачення культурних процесів та явищ шляхом опанування теоретичних та методологічних підходів, сформованих у культурній антропології;

–ознайомити студентів з антропологічними, етнолінгвістичними, етнопсихологічними особливостями народів світу;

–формувати системні уявлення про типи етнічних спільнот, етногенез, етнічну історію народів світу, їхній побут, традиції, звичаї, матеріальну та духовну культуру;

–виробити вміння самостійно аналізувати етнодемографічні, міграційні процеси, витоки етнічних конфліктів;

–сприяти вихованню у студентів поваги до етнокультури та традицій власного народу та народів світу.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

–Знати форми людських спільнот, найважливіші події вітчизняної та світової історії, поділ світу на регіони та їх розміщення на мапі, володіти фаховими компетентностями, сформованими під час вивчення дисциплін «Археологія та праісторія», «Історія України» та «Історія української та зарубіжної культури».

–Вміти користуватися науковою та довідковою літературою, в якій висвітлюється етнічна історія та світовий історико-культурний процес.

–Володіти елементарними навичками джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Культурна антропологія – навчальна дисципліна, яка вивчає народи світу, їхнє походження, етнічну історію, традиційно-побутову культуру та характер міжетнічних відносин. Культурна антропологія розкривається як система знань, що вивчає процеси формування людської культури завдяки дослідженню особливостей етнічних культур, які визначають сутність і поведінку людини. Курс знайомить із науковими дослідженнями народознавчих дисциплін, розкриває загальні проблеми культурного розвитку людства, феномен «людини» у культурному середовищі, розглядає головні напрямки та школи.

4.Завдання (навчальні цілі) вивчення дисципліни «Культурна антропологія» – вироблення вмінь та навичок студентів аналізувати етнічну карту світу, ареальні та регіональні процеси етногенезу різних народів, класифікувати народи за антропологічними ознаками, приналежністю до релігій, мовних сімей, господарчо-культурних типів, а також навичок роботи з науковою літературою та історичними жерелами.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1 - знати; 2 - вміти; 3 - комунікація; 4 - автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	<i>Знати:</i> предмет, функції та методологію курсу «Культурна антропологія», її місце в системі історичних наук.	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Експрес-опитування, тестування, МКР</i>	10%
1.2.	<i>Знати:</i> ключові проблеми культурної антропології, закономірності виникнення, формування та розпаду етнічних спільнот, підходи до	<i>Лекція, семінарське заняття,</i>	<i>Експрес опитування, тестування, МКР</i>	10%

	класифікації етносів, складові традиційної культури етнічних спільнот; розуміти співвідношення сучасної етнічної та політичної карти світу, сучасні етнічні процеси; усвідомлювати різноманітність та рівноцінність етнічних культур.	<i>самостійна робота студента</i>		
1.3.	Знати: особливості етнооб'єднувчих (інтеграційних) та етнорозмежувальних (дезінтеграційних) етнічних процесів та основні риси консолідації етнічних спільнот: спільність мови, спільність території, спільність культури.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, доповіді, МКР.</i>	10%
2.1.	Вміти: застосовувати основні методи культурної антропології.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, МКР.</i>	10%
2.2.	<i>Вміти:</i> використовувати отримані знання для подальшого поглибленого вивчення історичних навчальних дисциплін.	<i>Семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування.</i>	10%
2.3.	<i>Вміти:</i> простежувати взаємозв'язок між етносом, культурою та мовою.	<i>Семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, МКР</i>	10%
3.1.	Вільно володіти письмовою та усною державною мовою, правильно вживаючи етнологічну термінологію. Грамотно і точно <i>формулювати та висловлювати</i> свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати та брати участь в аргументованій професійній дискусії.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, МКР.</i>	10%
3.2	<i>Аналізувати</i> інформацію з першоджерел, оцінювати її з точки зору наступності та новизни, використовувати сучасні інформаційні технології і бази даних при характеристиці еволюції поглядів на етно-історичні явища. <i>Брати</i> участь в обговореннях дискусійних питань, формулювати висновки, висловлювати та обґрунтовувати свою точку щодо питань, які виносяться на розгляд.	<i>Семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, МКР.</i>	10%

3.3	Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі; встановлювати ефективну комунікацію в мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.	Семінарське заняття, самостійна робота студента	Експрес опитування, тестування, МКР.	10%
4.1.	Самостійно опрацьовувати різні типи джерел, критично використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації.	Семінарське заняття, самостійна робота студента	Експрес опитування, тестування, МКР.	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) / Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	4.1
ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.	+	+		+	+		+		+	
ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.	+	+		+	+	+		+		+
ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології		+	+			+	+	+		+
ПРН 18. Знати основні теоретичні проблеми сучасної культурної антропології, особливості українського менталітету, основні етапи формування української матеріальної і духовної культури та цивілізаційного впливу європейської культури на їх формування.	+		+		+			+	+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 10 балів/6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 10 балів/6 балів.
3. Реферат з тем ЗМ1: РН 2.5 – 4 бали/3 бали.
4. Реферат з тем ЗМ2: РН 2.6 – 4 бали/3 бали.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 16 балів/10 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 16 балів/8 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – іспит;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – **40 балів**;
- оцінюються такі результати навчання студента: вміти з'ясувати регіональні етноісторичні та етнографічні особливості народів світу, вміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між позитивними зрушеннями в національній політиці держав і вирішенням проблем гармонізації етнонаціональних взаємин;

- форма проведення іспиту – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;

- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – **24 бали**;

Необхідна умова допуску до іспиту: студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до іспиту – **36 балів**.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (екзамену), а саме: за виконання запропонованих завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-8, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 9-16.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Іспит
Антропологічні виміри культури та теоретичні основи культурної антропології.			Регіонально-ареальна характеристика народів світу.			
30 заліковий бал (максимум)			30 залікових балів (максимум)			40 балів (макси-
Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	
4	16	10	4	16	10	

(максимум)	(максимум)	(максимум)	(максимум)	(максимум)	(максимум)	мум)
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------

Упродовж семестру оцінюється робота студента **під час кожного семінару** (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 0,5 до 4 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бал;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Змістового модулю, зокрема Реферат 1 (остання декада березня) і Реферат 2 (остання декада травня). Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 4 бали;
- тема розкрита неповно 3 бали;
- реферат суто компілятивного рівня 2 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1 бал.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада березня) і Контрольна робота 2 (остання декада травня). Завдання з тестування містить 10 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 20 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	4-6
Відповідь має значні помилки, або відсутня	1-3

Умовою допуску до іспиту є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до іспиту – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74

Незадовільно / Fail	0-59
----------------------------	------

Тематичний план лекцій, семінарських занять та самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Вступ. Предметне поле культурної антропології.	2	1	2
Змістовий модуль 1.			
Антропологічні виміри культури та теоретичні основи культурної антропології.			
Тема 1 Теоретичні основи культурної антропології.	2	1	4
Тема 2. Американська культурно-історична школа та ідеї історизму в антропології.	2	2	4
Тема 3. Основні етапи антропогенезу.	2	2	4
Тема 4. Проблема походження людських рас. Расогенез.	2	2	4
Тема 5. Етапи формування суспільства. Політогенез.	1	2	2
Тема 6. Антропологічні виміри культури.	1	2	4
Тема 7. Соціальна антропологія.	2	2	4
Тема 8. Традиційне суспільство і традиційна культура.	2	1	4
Підсумковий модульний контроль		1	
Всього з модуля 1.	16	16	32
Змістовий модуль 2.			
Регіонально-ареальна характеристика народів світу.			
Тема 9. Лінгвістичні, релігійні та господарчі ареали на етнічній карті світу: історико-етнографічні макрорегіони і регіони світу	1	2	2
Тема 10. Культура та етноісторія народів Австралії, Океанії та Південно-Східної Азії.	1	2	2
Тема 11. Південна Азія як історико-етнографічний макрорегіон	2	2	4
Тема 12. Культура та етноісторія народів Західної (Передньої) та Центральної Азії.	2	1	2
Тема 13. Етногенез народів Східної Азії, Сибіру та Далекого Сходу.	2	1	4
Тема 14. Культурогенез народів Африки	2	2	4
Тема 15. Культурогенез народів Америки.	2	2	4
Тема 16. Культура та етноісторія народів Європи.	2	1	6
Підсумковий модульний контроль		1	
Всього з модуля 2.	14	14	28
Всього за семестр	30	30	60

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Борисова О.В. Соціальна антропологія. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2016. 224 с.
2. Борисова О. В. Соціально-історична антропологія: електронний навчальний посібник / О. В. Борисова. Луганськ, 2009. 270 с
3. Гриценко В. Людина і культура. К.: Либідь, 2000. 368 с.
4. Ейкельман Д. Близький Схід та Центральна Азія: антропологічний підхід. К.: Стилос, 2005. 374 с.
5. Історія світової культури: культурні регіони. К.: Либідь, 2000. 520 с.
6. Кафарський В.І. Савчук Б.П. Етнологія. К., 2006. 432 с.
7. Культурологія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 370 с.
8. Леві-Строс К. Структурна антропологія. К.: Основи, 1997. 492 с.
9. Матвеева Л. Культурологія. К.: Либідь, 2005. 512 с.
10. Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології. К.: Інститут культурології НАМ України, 2011. 480 с.
11. Ситник О.С. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. Львів: Львівська політехніка, 2012. 179 с.
12. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. К. : Ніка-Центр, 2006. 320 с.
13. Сторі Д. Теорія культури та масова культура. К.: Акта, 2005. 360 с.
14. Тиводар М. Етнологія. Львів, 2004. 624 с.
15. Юрій М. Етнологія. К., 2006. 360 с.

Додаткові:

1. Антропологічний код української культури і цивілізації. Кн. 1. К.: ІШЕНД, 2020. 432 с.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації. Кн. 2. К.: ІШЕНД, 2020. 536 с.
3. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.П. Походження слов'ян. К.,1991.
4. Глушко М. Історія народної культури українців. Львів: ЛНУ ім. Франка, 2014. 416 с.
5. Дубович І. Країнознавчий словник-довідник. Львів, 2003.
6. Етнографія України. Львів,1994.
7. Історія світової культури. К.: Либідь, 2000. 520 с.
8. Капелюшний В. Атрибути етнічні // Велика українська енциклопедія. К.: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2020. Т.3. С.547 .
9. Капелюшний В.П. Етнічність, ідентичність і культура як ключові поняття етнології та етнокультурології: аналітичний огляд новітніх досліджень // Сучасні проблеми національно-культурної ідентичності: регіональний вимір: зб. наук. статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 вересня 2020 року). Полтава :

- ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. 385 с. С.3–8.
10. Капелюшний В.П., Казакевич Г.М., Чернищук Н.В. Українська етнологія у європейському контексті (друга половина ХІХ ст. – 20-ті рр. ХХ ст.). Наукове видання. Вінниця: ТОВ «Німан-ЛТД», 2013. 208 с.
 11. Капелюшний В.П. Аборигени // Велика українська енциклопедія. К.: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2016. Т.1. С.62 – 63.
 12. Капелюшний В.П. Айни // Велика українська енциклопедія. К.: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2016. Т.1. С.463.
 13. Капелюшний В.П. Етногенез // Енциклопедія Сучасної України.–К., 2009.–Т.9.–С.256.
 14. Лешан В.Ю. Основи релігієзнавства. Чернівці, 2010. 359 с
 15. Нельга О.В. Теорія етносу. К.,1997. 368 с.
 16. Петров В.П. Етногенез слов'ян. К.,1972. 214 с.
 17. Плохій С. Походження слов'янських націй. К.: Критика, 2017. – 456 с.
 18. Релігії світу. К.: Махаон-Україна, 2007. – 260 с.
 19. Савчук Б., Кафарський В. Вступ до етнології. Івано-Франківськ, 2003. 220 с.
 20. Українська культура: цивілізаційний вимір. К.: ІПЕНД, 2015. 496 с.
 21. Феномен нації: основи життєдіяльності. К.: Знання, 1998. 264 с.
 22. Янович В. Наследие тысячелетий. К.: За друга, 2006. 410 с.